

Soós Eszter Petronella

HAGYOMÁNYÖRZŐK ÉS KÉSEI UTÓDOK

Kortárs gaulle-ista pártok, szervezetek és a kutatás helyei

A gaulle-izmus a 20. századi francia politika legegységesebb jelensége. Olyan eszméről van szó, amely két alkalommal is sikeresen, meghozzá alapjaiban formálta át a francia politikai erőviszonyokat, és amely presztízsből, az „alapító” tekintélyéből és történelmi nagyságából¹ következően mércét állított a 20. század végi és a 21. eleji francia politika számára. A Charles de Gaulle-i örökség egy jelentős része mára a francia politikai kultúra alapvető részévé vált. Gondolunk itt az intézményekre, vagyis az V. köztársaság alkotmányára, az elnöki szerepfelfogásra, a francia diplomácia attitűdjére a nemzetközi szinten (*grandeur*). És nem utolsósorban természetesen az európai integráció melletti elkötelezettségre (amely ha nem is mindig pontosan úgy és abban a keretben, ahogy de Gaulle akarta és képzelte, de ma is szolgálja azokat a francia érdekeket, amelyek miatt egyáltalán létrejött).²

A gaulle-ista gondolat egyes alapelemei tehát mára túlnőttek a szűk *gaulle-ista* politikai kultúrán, és a *francia* politikai kultúra részeivé váltak.³ Természetesen nem feszültségek nélkül: gyakoriak az arról szóló viták, elsősorban a jobboldalon, hogy egy-egy adott lépés teljes egészében a gaulle-ista hagyományba illeszkedik-e vagy sem,⁴ ami persze logikusan következik a gaulle-izmus szakpolitikai pragmatizmusából és rugalmasságából. Különösen a külpolitikával és az Európa-politikával kapcsolatban igaz ez: a Tábornok életműve ezen a téren – legalábbis ha katekizmuszerű gaulle-ista doktrínát és nem pedig gaulle-ista alapelveket keresünk a munkásságában⁵ – ellentmondásos. Ráadásul de Gaulle Európához kötődő nézetrendszere sokkal árnyaltabb volt, mint ami a köztudatban („nemzetek Európája”) elterjedt.⁶

¹ És talán a franciáknak a gondviselés küldötte, az *homme providentiel* iránti közismert vonzódásából következően.

² Az már más kérdés, hogy Franciaország teljes egészében kihasználja-e a rendelkezésére álló lehetőségeket. Állásponton szerint az elmúlt években kevésbé: SOÓS Eszter Petronella: *Két év Hollande-iában. Esszék François Hollande Franciaországról*, Europa Varietas Intézet, Budapest, 2014.

³ Vö. Jean-Christian PETITFILS: *Le gaullisme*, Presses Universitaires de France (Que sais-je?), Paris, 1981, 124.; Sudhir HAZARESSINGH: *In the Shadow of the General. Modern France and the Myth of De Gaulle*, Oxford University Press, New York, 2012.

⁴ A gaulle-ista mozgalom történetéhez, a belső vitákhoz lásd Serge BERSTEIN: *Histoire du gaullisme*, Perrin, Paris, 2001.

⁵ A Tábornok sosem akarta, hogy a gaulle-ista gondolatot tételes programba, nyilatkozatba stb. foglalják, hiszen az beszűkítette volna a mozgásterét. Katonaember volt, aki tudta, hogy a taktika rugalmasan változhat, a körülmények ismeretében (lásd például Algéria esetét, ahol de Gaulle álláspontváltása gyakorlatilag a nyilvánosság előtt zajlott). Sőt: de Gaulle korai életművéből azt is tudjuk, hogy mennyire ellenezett az előre meghatározott taktikákat (lásd a Maginot-vonallal szembeni kitaró tiltakozását). Akik tehát egy gaulle-ista katekizmus alapján igyekeznek definiálni a gaulle-izmust, azok a de Gaulle-i rugalmas gondolkodás lényegétől lépnek el.

⁶ De Gaulle Európa-politikájához lásd TÜRKE András István: *Charles de Gaulle Európa-politikája. Az európai integráció konföderatív alternatívája*, Europa Varietas Intézet, Budapest, 2013.

A gaulle-ista hagyomány tehát eszmei értelemben is nehezen lokalizálható, tartalma pedig nehezen definiálható. A pontos meghatározásnak éppen maga de Gaulle állt a legtudatosabban az útjába, azért, hogy politikai mozgásterét a tételes programadás ne csökkenesse, lehetőségeit semmiféle levert cölöp ne korlátozza. Hozzáadva mindehhez a de Gaulle-korabeli gaulle-isták sokszínűségét, csatlakozási indokaik különbözőségét, láthatóvá válik, hogy a gaulle-izmus nem egységes, hanem sokszínű mozgalom, ahol gaulle-istának lenni kis túlzással azt jelenti, hogy annak valljuk magunkat. Éppen ezért a jelen írás szempontjából teljesen jelentéktelen, hogy hogyan definiáljuk a gaulle-izmust. Ugyanis ahogy – Schlett Istvánt parafrázálva⁷ – nehéz megmondani, hogy ki az „igazi konzervatív”, azt is nehéz megmondani, hogy ki az „igazi gaulle-ista”. Elegendő az, ha feltételezzük, hogy gaulle-ista az, aki gaulle-istának vallja magát. Még annak tudatában is elegendő, hogy tudjuk: a politikusok szívesen hivatkoznak lépten-nyomon de Gaulle-ra, hogy sütkérezhessenek az ő nagysága fényében. Összességében azonban számos érv szól amellett, hogy gaulle-izmus helyett inkább gaulle-izmusokról beszéljünk.⁸

A jelen írás fő célja az, hogy bemutassa azokat a köröket, szervezeteket, alapítványokat és pártokat, amelyek a kortárs gaulle-izmus(ok) kapcsán szóba jöhetnek és említésre méltóak.⁹ A következőkben három fő tengely mentén mutatom be a kortárs gaulle-izmusok megnyilvánulási tereit: 1) kutatás és emlékezés; 2) egyesületek és gaulle-ista körök; 3) pártpolitika. A csoportosítás logikája az, hogy a napi politikai csatákban kisebb jelentőséggel bíró szereplők felől haladunk a napi belpolitikában nagyobb befolyással bíró csoportok felé. Ugyanakkor azt is látni fogjuk (különösen a Charles de Gaulle Alapítvány kapcsán): attól még, hogy egy csoport a politikai küzdelmekben nem vesz részt, a gaulle-izmus életben tartása szempontjából lehet kiemelt szerepe. Az írást egy olyan elemzéssel zárom, amely kitér a kortárs gaulle-izmusok különbözőségeire, a gaulle-izmus különböző korszakaiban csatlakozottak eltérő nézeteire.

⁷ Vö. például SCHLETT István: *Mi a konzervatívizmus mint politikai pozíció – adott helyen, adott időben?*, www.xxszadintezet.hu/index.php?011572&d=1.

⁸ Hogy a gaulle-izmus sokszínű és korántsem egységes mozgalom; hogy fókusza korszakról korszakra, generációról generációra változik, természetesen nem saját és nem is új felismerés. A jelen dolgozat elsősorban azzal kíván hozzájárulni az erről szóló értelmezési munkához, hogy bemutatja a kortárs gaulle-izmusok fő megjelenési tereit. A gaulle-izmus korszakainak elemzéséhez lásd BERSTEIN: *I. m.*

⁹ A jelen dolgozat alapját részben személyes interjúk képezik, amelyek Párizsban készültek 2013 őszén. Számos magát gaulle-istának valló vagy gaulle-ista szervezetekhez közel álló emberrel beszéltem hosszabban – személyesen vagy e-mailen keresztül –, természetesen anonimitásuk garانتálása mellett. A sikeres kommunikációk, beszélgetések során sok olyan kis „nyomot” kaptam, amelyeken detektív módjára elindulhattam. Így állt össze az a kép, amely az alábbiakban az olvasók elé tárul. Köszönet a párizsi Charles de Gaulle Alapítványnak, hogy fogadott, valamint a Balassi Intézet által gondozott Campus Hungary programnak, hogy lehetővé tette a párizsi tartózkodás részbeni finanszírozását. A jelen írás magyar nyelven készült, és a benne megfogalmazottak természetesen csak saját tudományos meggyőződést, véleményeket és benyomásokat tükröznek.

Kutatás és emlékezés

(A *Charles de Gaulle Alapítvány*) Aki ma de Gaulle-lal és a gaulle-izmussal akar Franciaországban vagy azon kívül foglalkozni, elkerülhetetlen, hogy előbb-utóbb kapcsolatba kerüljön a párizsi székhelyű de Gaulle Alapítvánnyal (Fondation Charles de Gaulle [FCDG]).¹⁰ Kétségtől ma a gaulle-ista hagyományörzés, kutatás legfontosabb fóruma ez az intézmény. A Tábornok politikai életművét ugyanis elsősorban ez az alapítvány gondozza, és tudományos jelentőségét csak növeli, hogy a gaulle-izmus középső, pártos korszakának az archívuma kizárólag a FCDG gondozásában érhető el. Másként fogalmazva: a FCDG kezeli (több más archív anyag mellett) de Gaulle IV. köztársaság-béli pártja, az RPF archívumát,¹¹ így aki történészként e témával kíván foglalkozni, sok időt fog eltölteni az alapítvány könyvtárában. A könyvtár és az alapítvány egyébként az RPF egykori székházában található, a párizsi Solférino utcában. Az épület turisztikai vonzerejét elsősorban a Tábornok – vezetéssel a nagyközönség számára is látogatható – dolgozószobája adja.¹² Az alapítvány természetesen rendszeresen bonyolít konferenciákat, találkozókat, megemlékezéseket, továbbá részt vesz kiállítások szervezésében.¹³ Az alapítvány nyitott, csatlakozhatnak azok is, akik csak érdeklődnek a téma iránt: a csatlakozókat gyűjtő „baráti kör” rendszeresen szervez találkozókat és rendezvényeket, amelyek nemcsak politikai, hanem szociális funkciókkal is bírnak. Az alapítvány érdeklődési köre tehát nem korlátozódik a gaulle-izmus egyetlen korszakára sem, ami azt jelenti, hogy de Gaulle életművének teljes spektrumával foglalkozik. Ideértve a korai katonai karriert, a II. világháborús és felszabadítói tevékenységet, a IV. köztársaság és az RPF időszakát, valamint az V. köztársaság alapítását és az elnökség éveit is.

A FCDG munkája és megközelítése kétségtől történeti jellegű: archívumkezelőként, kvázi-levéltárként és egy történeti jelentőségű épület tulajdonosaként nem is lehet másmilyen. Az alapítvány tudományos tanácsa, folyóirat-kiadói tevékenysége (gondolva itt az *Espoir* című folyóiratra) és széles, évtizedek óta épülő kapcsolatrendszere garantálja, hogy a gaulle-izmus kutatói, illetve de Gaulle tisztelői előbb-utóbb bekerüljenek a szervezet „hálózába”. Annál is inkább, mert a gaulle-izmus-kutatás is hálózatosodik, csakúgy, mint maga a kutatási téma. Egy érdekes példa: Gaulhore, vagyis *Gaullistes – hommes et réseaux* (Gaullisták – emberek és hálózatok) – ez volt a neve annak a nagy kutatásnak, amely 2008 és 2011 között zajlott. A program azt a célt tűzte ki maga elé, hogy megvizsgálja a II. világháború utáni időszak (IV. köztársaság), illetve az V. köztársaság kez-

¹⁰ Fondation Charles de Gaulle, www.charles-de-gaulle.org/.

¹¹ Les Archives de la Fondation Charles de Gaulle, www.charles-de-gaulle.org/pages/1-homme/documents-et-ressources/archives.php.

¹² Az FCDG szembeszomszédja egyébként nem más, mint a kormányzó szocialista párt, amely a nyolcvanas évek elején költözött az utcába, jóval a gaulle-isták után – az alapítvány dolgozói kérésre egy-két szórakoztató anekdotát is megosztanak azzal kapcsolatban, hogy elkötelezett szocialista aktivisták időnként milyen méltatlankodva kérték számon az alapítvány munkatársain, hogy egy jobboldalinak tekintett műhely az ő pártjukkal szembe mert költözni.

¹³ 2013 végén a Becsületrend múzeuma mutatott be például időszaki kiállítást a nemzeti érdemrend alapításával és főbb jellemzőivel kapcsolatban, amelynek összeállításában az alapítvány is részt vett.

deteinek (a de Gaulle- és a Pompidou-korszaknak) a széles értelemben vett gaulle-ista politikai elitjét, és az így összegyűjtött anyagot a kutatók és a nagyközönség elé tárja.¹⁴

(*Kiállítások és emlékhelyek*) A de Gaulle-i hagyatékot a nagyközönség számára is látogatható, elérhető formában öt fontosabb kiállítás és emlékhely mutatja be Franciaországban, és a de Gaulle Alapítványnak többségükhöz van – így vagy úgy – köze. Az alapítvány mindegyikében nagyon szoros kapcsolatban áll a nemrég megnyílt, Colombey-les-Deux-Églises-ben található emlékhellyel, illetve Charles de Gaulle Lille-ben található, ma már „múzeumként” szolgáló szülőházával is. Sőt mindkét esetben a szervezésben, összeállításban és a finanszírozásban is jelentős mértékben részt vett saját támogatóin keresztül. De lássuk sorban.

Miközben Colombey-les-Deux-Églises amúgy is évtizedek óta egyfajta nemzeti emlékhely, ahol a Tábarnok tisztelői és politikai utódai időről időre feltűntek,¹⁵ sokáig csak a Tábarnok La Boisserie-nak nevezett háza volt az egyetlen látogatható elem a sírhelyen és a (lotaringiai) kettős keresztén kívül. 2008-ban azonban megnyitotta kapuit a kereszt lábánál egy hatalmas, 1600 négyzetméternyi kiállításnak otthont adó emlékhely, amely de Gaulle teljes életművét igyekszik bemutatni, továbbá konferenciák és tudományos kutatók fogadására is készen áll. Ezzel Colombey-les-Deux-Églises-ben már két, nemcsak idegenforgalmi, hanem tudományos szempontból is jelentős emlékhely található.

A harmadik említendő emlékhely a lille-i családi ház, amely immáron szintén látogatható: a de Gaulle Alapítvány projektje.¹⁶ A felújítást és a kiállítást is ők szervezték, és az alapítványhoz tartozik. Negyedszer, szintén az alapítvány keze munkáját dicséri a Hadsereg Múzeumában található de Gaulle-kiállítás,¹⁷ amely azt a célt tűzte ki, hogy az egyébként elsősorban tárgyakat felvonultató múzeumban egy modern, inkább információkat átadó történeti emlékhelyet hozzon létre. 2008-ban, szinte a Colombey-les-Deux-Églises-ben található emlékhellyel egy időben nyílt meg a látogatók előtt.¹⁸

Végezetül meg kell említeni az Ellenállás Múzeumát,¹⁹ továbbá a Felszabadítási Érdemrendet és annak múzeumát.²⁰ Tekintettel arra, hogy az érdemrendet ma már nem adományozzák, és a mai napig a Tábarnok az egyetlen nagymestere (azaz halála után nem választottak utódot a helyére), világos, hogy mennyire kötődik a személyéhez ez az emlékhely is.²¹

¹⁴ Gaulhore – Gaullistes: hommes et réseaux, www.gaulhore.fr/.

¹⁵ Az emlékezés módjairól, köztük a colombey-i hagyományokról az alábbi kötet részletes képet nyújt HAZARESSINGH: I. m.

¹⁶ La maison natale de Charles de Gaulle à Lille, www.charles-de-gaulle.org/pages/maison-natale.php.

¹⁷ L'Historial Charles de Gaulle, www.charles-de-gaulle.org/pages/historial.php; *Historial Charles de Gaulle*, www.musee-armee.fr/collections/les-espaces-du-musee/historial-charles-de-gaulle.html.

¹⁸ Náci bunkerre épült Charles de Gaulle párizsi emlékhelye, *mult-kor.hu* 2008. február 26., www.mult-kor.hu/cikk.php?id=19827.

¹⁹ Musée de la Résistance nationale, www.musee-resistance.com/index.php.

²⁰ Ordre de la Libération, www.ordredelaliberation.fr/.

²¹ Le Grand-Maitre de l'Ordre, www.ordredelaliberation.fr/fr_doc/1_2_maitre.html.

Összességében a kiállítások és emlékhelyek kapcsán elmondható, hogy a 2000-es évek első évtizede és az V. köztársaság 50. születésnapja nagymértékben felfuttatta a gaulle-ista emlékezés színtereit, az ország három pontján is. Ráadásul olyan emlékhelyekről van szó, amelyekben valós kutatómunka is folyik. Végezetül említsünk meg egy internetes információs központot is, melyet a La Croix újságírója, Laurent de Boissieu gondoz.²²

Egyesületek és gaulle-ista körök

Egyesületekről és gaulle-ista körökről beszélve eljutunk arra a pontra, amikor jelentősen megnő az önbevallás és az öndefiníció jelentősége: nincs semmilyen hatóság vagy tekintély, amely hitelt érdemlően igazolhatná, hogy X vagy Y „igazi” gaulle-ista. Márpedig jó néhány olyan egyesület és szervezet létezik, amely így van úgy gaulle-istának tekinti magát. Az alábbiakban azokról az egyesületekről és körökről beszélek, természetesen a teljesség igénye nélkül, amelyek a legelőször a szemünkbe ötlenek, s amelyek így vélhetően a legismertebbek és legfontosabbak. Azt is látnunk kell, hogy egyes egyesületek átlóghatnak egy kicsit (vagy nagyon) a pártpolitikai térbe is, mint például Michèle Alliot-Marie volt RPR-elnök és miniszter Chêne-je, vagy a nemrég elhunyt Jean Charbonnel baloldali gaulle-istái (Charbonnel a nyolcvanas–kilencvenes években egyértelműen a neogaulle-ista RPR gaulle-ista ellenzékéként lépett fel). Így sok szempontból önkényes, de mégis fontos, hogy melyik szervezetet hova helyezzük, a „civiliek” vagy a pártok közé – utóbbiak belpolitikai befolyása nyilvánvalóan jelentősebb lehet, mint a nem pártosodott vagy pártokkal jó viszonyt nem ápoló szervezeteknek. A közhasznú alapítványoktól és egyesületektől indulunk, hogy a végén megérkezzünk azokhoz a szervezetekhez, amelyek így vagy úgy ma is belenyúlnak a pártpolitikai térbe. Azokat a szervezeteket ugyanakkor, amelyek egyértelműen önálló, független pártként lépnek fel, politikai jelentőségük miatt külön részben tárgyalom.

(*Fondation de la France Libre*) Az 1945-ben létrehozott Szabad Franciaország Alapítvány nem érdemel különösebb magyarázatot: értelemszerűen a II. világháborús szabad franciákhoz kapcsolódó emlékezéssel foglalkozik, jogállása szerint közhasznú. Hogy miként kötődik de Gaulle-hoz, az teljesen egyértelmű: ha a szabad Franciaországnak létezik jelképe, akkor az minden bizonnyal de Gaulle és az ő elhíresült, 1940. június 18-án a londoni rádióban elhangzott beszéde. Az alapítvány honlapja egyébként 2013. november végén egy iszlamista hacker támadásának esett áldozatául,²³ de azóta természetesen már sikerült helyreállítani.²⁴

²² Centre d'Information sur le Gaullisme, www.gaullisme.net/.

²³ Le site de la Fondation de la France libre piraté par des islamistes, www.valeursactuelles.com/societe/le-site-de-la-fondation-de-la-france-libre-pirate-par-des-islamistes-42193.

²⁴ Lásd www.france-libre.net/.

(*Association Georges Pompidou*) A Georges Pompidouról elnevezett közhasznú egyesület²⁵ Pompidou miniszterelnöki és elnöki munkájával, annak kutatásával és az emléképolással foglalkozik. Tiszteletbeli elnöke – nyilván kiegyensúlyozási szándékkal – Jacques Chirac volt köztársasági elnök, illetve Édouard Balladur volt miniszterelnök, vagyis az 1995-ös elnökválasztás két nagy jobboldali riválisa. Az egyesület a de Gaulle Alapítványhoz hasonló tevékenységeket lát el: kutatás, kiállítások és konferenciák szervezése, források elérhetővé tétele és hagyományápolás. Az egyesület több mint harminc éve évente odaitéli egy kiemelkedő, franciául íródott műnek a Pompidou-díjat is.

(*Chaban Aujourd'hui*) A Pompidou Egyesülethez hasonló fontosságú, jelentőségű a Chaban Aujourd'hui (Chaban Ma) nevű egyesület,²⁶ amely Jacques Chaban-Delmas miniszterelnök hagyatékának ápolásával foglalkozik, gondolva itt különösen az 1969-es „Új társadalom” programra. Ez a program a baloldali gaulle-isták számára a mai napig fontos referenciapont, még akkor is, ha a gyakorlatban nem igazán valósult meg.

Az egyesület munkája nemrég nagy médiafigyelmet is kapott, mivel látogatást tett náluk Nicolas Sarkozy volt köztársasági elnök, és beszédet is mondott Chabanról, s elemzések szerint áttételesen a 2017-es elnökválasztásról is, noha nyíltan természetesen szót sem ejtett aktuálpolitikáról.²⁷ Tekintettel arra, hogy Sarkozy nem a szociális gaulle-izmus képviselője, az elemzőket nyilván érdekelte a látogatása miatt, már csak az akkor biztosra vett politikai visszatéréséről szóló találgatások miatt; Sarkozy azóta ismét politizál. Ugyanakkor Chaban néhány híve, köztük az özvegye nem értékelte a volt államfő látogatását, nem is vettek részt a nemzetgyűlés épületében rendezett ebéden.²⁸

(*Szociális gaulle-isták*) A szociális gaulle-istákkal kicsit ellépünk a kutatás, emlékezés és közhasznúság fogalmaitól, és átlépünk az egyértelműen politizáló egyesületek világába.

A szociális gaulle-isták vagy baloldali gaulle-isták egyik kiemelkedő szervezete a *Convention des gaullistes sociaux pour la Ve République* (Szociális Gaulle-isták Szövetsége az V. Köztársaságért).²⁹ A szervezet elnöke 2014-es haláláig Jean Charbonnel, de Gaulle volt államtitkára és Pompidou egykori minisztere volt, akit egyébként kétszer is kizártak soraikból a gaulle-ista pártok. Egyszer az UDR, másodszer pedig a chiracista RPR szabadult meg tőle, utóbbi konkrétan (hivatkozási alapként) azért, mert a baloldali többséget támogatva nem szavazta meg a Rocard-kormány elleni bizalmatlansági indítványt 1990-

²⁵ Lásd www.georges-pompidou.org/.

²⁶ Lásd www.chaban-delmas.com/.

²⁷ Alexandre LEMARIÉ: *L'hommage de Sarkozy à Chaban, clin d'oeil à 2017*, LeMonde.fr 2013. november 15., <http://ump.blog.lemonde.fr/2013/11/15/lhommage-de-sarkozy-a-chaban-clin-doeil-a-2017/>; Geoffroy CLAVEL: *Sarkozy à l'Assemblée: le retour au bercail en hommage à Chaban-Delmas*, Huffingtonpost.fr 2013. november 15., www.huffingtonpost.fr/2013/11/15/sarkozy-assemblee-retour-bercail-hommage-chaban-delmas_n_4279398.html.

²⁸ Christophe Barbier: *Nicolas Sarkozy divise la famille Chaban-Delmas*, Lexpress.fr 2013. november 20., www.lexpress.fr/actualite/politique/nicolas-sarkozy-divise-la-famille-chaban-delmas_1301286.html.

²⁹ *Convention des gaullistes sociaux pour la Ve République*, www.gaullismesocial.fr/.

ben. (Azonban sokkal inkább arról volt szó, hogy Charbonnel és Chirac viszonya meg-
lehetősen feszült volt.³⁰)

E szervezet magába olvasztott más kisebb csoportokat is, így egy olyan gaulle-ista szervezetet is, amely 2002/2004 környékén a később még említendő Jean-Pierre Chevènement Köztársasági Pólusának is része volt.³¹ A baloldali gaulle-isták saját bevallásuk szerint a gaulle-izmus három központi elemét képviselik: a nemzeti függetlenséget, a szociális és társadalmi fejlődést, illetve az V. köztársaság intézményeinek a védelmét. (Charbonnel az egyesület honlapján található életrajza szerint nagy ellenzője volt az ún. együttlakásnak is, vagyis annak a helyzetnek, amikor az elnök és a miniszterelnök két különböző oldalról kerül ki – ez ugyanis az alkotmány írott szavának igen, a de Gaulle által megálmodott szellemének azonban aligha felel meg.)

Szintén baloldali gaulle-ista klub a *Club Nouveau Siècle* (Új Század Klub),³² amely viszont társult tagja a neogaulle-ista mozgalmakat és pártokat is magába tömörítő UMP-nek, vagyis a legnagyobb franciaországi jobbközép politikai erőnek. Tevékenysége egyértelműen politikai, mozgalom- és think tank-szerű: honlapjukon számos anyagot, javaslatot, dokumentumot, továbbá konferenciabeszámolót olvashatunk.

(*Chêne*) A *Club Nouveau Siècle*-hez hasonlóan az UMP-hez kapcsolódó társult egyesület a Michèle Alliot-Marie volt RPR-elnök és miniszter által 2006-ban életre hívott *Chêne* (Tölgyfa), amely azonban fenti két társával ellentétben már nem a gaulle-izmus baloldali ágát jeleníti meg, hanem inkább neogaulle-istának tekinthető. Mégpedig abban az értelemben, hogy magáénak érzi a chiraci gaulle-izmust is (Alliot-Marie elnöke volt a chiracista RPR-nek, majd miniszter volt Chirac és Sarkozy elnöksége alatt is). A *Chêne* egyébként mozgalomnak tekinti magát, ami megnehezíti a pontos definiálását, mert egyébként egy UMP-szatelit minipártról van szó, amely például korrekt elszámolással tartozik³³ a politika finanszírozását és a kampányköltségeket vizsgáló bizottságnak.³⁴

Alliot-Marie kényszerű lemondása³⁵ után némiképp háttérbe szorult és vonult, de ez nem jelenti azt, hogy nincsen tekintélye a jobboldalon. (Egyébként Alliot-Marie élettársa, Patrick Ollier is jelentős befolyással bír, többek között a nevéhez fűződik a nemzetgyűlésben létrehozott gaulle-ista kör.)

³⁰ Jérôme POZZI: *Jean Charbonnel, Pour l'honneur du gaullisme. Contre-enquête sur un héritage, entretiens avec Laurent de Boissieu*, Riveneuve, Paris, 2011, 353. Lásd még www.histoire-politique.fr/index.php?numero=09&rub=comptes-rendus&item=350.

³¹ *Union Gaulliste pour une France Républicaine – UGFR*, www.gaullismesocial.fr/union-gaulliste-pour-une-france-republicaine.html.

³² Lásd www.club-nouveau-siecle.org/index.php?lng=fr.

³³ Noémie MAYAUDON: *Cartographie des micro-partis politiques*, Slate.fr 2010. július 20., www.slate.fr/story/25125/cartographie-des-micro-partis-politiques.

³⁴ *Commission nationale des comptes de campagne et des financements publics*, www.cncfp.fr.

³⁵ MTI: *Lemondott a francia külügyminiszter*, hvg.hu 2011. február 27., http://hvg.hu/vilag/20110227_lemondott_francia_kulugyminiszter.

(Gaulle-ista körök a szenátusban és a nemzetgyűlésben) Ugyanis szintén a pártpolitika margóján, de pártpolitikusok részvételével működik a szenátusban és a nemzetgyűlésben egy-egy gaulle-ista kör. A Gérard Larcher volt és jelenlegi szenátusi elnök által vezetett kör 2003-ban jött létre, amely – annak ellenére, hogy többségében jobboldali szenátorok a tagjai – 2012-ben vállalt először direkt politikai szerepet azzal, hogy szenátorok által jegyzett könyvet jelentetett meg, illetve Nicolas Sarkozy melletti szavazásra szólított fel. A direkter szerepvállalás oka a beszámolók szerint az volt, hogy 2011–2014 között a szenátusban 50 év után először a baloldal szerzett többséget, a jobboldal pedig ellenzékbe szorult.³⁶

2012 nyarán – vagyis már az elvesztett elnökválasztás után – a nemzetgyűlésben is létrejött egy hasonló szervezet, a már említett Patrick Ollier (Alliot-Marie élettársa) vezetésével.³⁷ 2014-ben a politikai visszatérését éppen bejelentő Nicolas Sarkozy is fontosnak tartotta, hogy a csoport tagjait maga mellé állítsa egy ebéd során.³⁸

A gaulle-izmus a pártpolitikai térben

Időről időre felmerül a kérdés, hogy pártpolitikai értelemben létezik-e még a gaulle-izmus. Ilyenkor általában az a fő vitatéma, hogy az RPR, az UMP vagy egyik-másik kortárs neogaulle-ista politikus megérdemli-e a megtisztelő gaulle-ista jelzőt.

Amikor a Tábornok élt, nem volt nagy jelentősége a kérdésnek, hiszen gaulle-ista volt mindenki, aki annak mondta magát, de Gaulle-t támogatta, esetleg egy de Gaulle mögött álló pártra szavazott. Ugyanakkor de Gaulle utálta a kötött definíciókat, nem is akarta, hogy írott programja legyen a mozgalomnak, mert az szűkítette volna az ő mozgásterét.³⁹ Az meg közismert, hogy a pártokat legalább annyira megvetette, mint a kötöttségeket, és ez alól a mögötte álló mozgalmak sem képeztek kivételt. Nem véletlen, hogy olyan könnyű szívvel engedte át a mozgalom és a párt szervezését miniszterelnökének és majdani utódjának, Georges Pompidounak.⁴⁰ (Persze a IV. köztársaság RPF-je, amelyről méltatlanul kevés szó esik, párt volt a javából, ám de Gaulle eredeti szándéka más volt a létrehozással.) Mindenesetre mégiscsak de Gaulle maga volt az, aki – a társadalom feletti lebegésével, a pártok ilyen-olyan mértékű elutasításával – a lehető legszélesebbre tárta a kapukat, és nem engedte beszűkíteni a gaulle-izmus definícióját.

³⁶ Sophie HUET: *Sénat: l'amicale gaulliste vote Nicolas Sarkozy*, Lefigaro.fr 2012. április 25., <http://elections.lefigaro.fr/presidentielle-2012/2012/04/25/01039-20120425ARTFIG00591-senat-l-amicale-gaulliste-vote-sarkozy.php>.

³⁷ AFP: *Assemblée: une Amicale gaulliste*, Lefigaro.fr 2012. július 5., www.lefigaro.fr/flash-actu/2012/07/05/97001-20120705FILWWW00535-assemblee-une-amicale-gaulliste.php.

³⁸ *Nicolas Sarkozy s'invite chez l'Amicale gaulliste*, Les Echos 2014. október 29., www.lesechos.fr/politique-societe/politique/0203897764028-nicolas-sarkozy-sinvite-chez-lamicale-gaulliste-1058870.php.

³⁹ Christian GAMBOTTI: *Nicolas Sarkozy. Államférfi születik*, Athenaeum, Budapest, 2008.

⁴⁰ SOÓS Eszter Petronella: *Charles de Gaulle és a karizma mindennapivá válása = Politikatudományi tanulmányok. Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskoláinak III. Konferenciája, 2012. április 20.*, szerk. Antal Attila, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2012, 23–36.

A gaulle-izmus éppen ezért ma is nagyon sok módon definiálható, és biztosak lehetünk benne, hogy definiálják is. Elég csak pár, magát gaulle-istának valló emberrel beszélgetni, hogy rájövünk, a dolognak nincs is sok értelme. A gaullista hagyományok egy jelentős része ma már nemzeti hagyomány.⁴¹ A de Gaulle-ra explicit módon hivatkozó pártok tele vannak platformokkal, ki jobban, ki kevésbé gaulle-ista, és aki pontosan megtudja mondani, hogy ki mennyire gaulle-ista, az általában vagy önpozicionálási szándékkal fellépő politikus, vagy egy nagyon szűk meghatározást használ. Ha több, azonos intézményhez tartozó embert kérdezőnk, egységes álláspontot akkor sem fogunk tudni prezentálni, mert ők sem értenek egyet mindenben. Aztán ott az a kellemetlenség, hogy a francia politikus és aktivista gyakran igen olvasott: ez csak nehezíti a dolgot, mert nagyban hozzájárul a nüanszok kialakulásához-kialakításához.

Talán túlzóan, de összefoglalva: ahány gaulle-ista, annyiféle gaulle-izmus. Mindez afelé nyomja az embert, hogy valamilyen nagyon tág definícióban határozza meg az eszmerendszert. Elvégre itt össze kell illeszteni a Sarkozy-párti és a Sarkozy-ellenes gaulle-istákat, a Chiracistákat és Chirac kritikáit azokkal, akiknek már a Tábornok 1958 utáni politikája is problémás volt (nemhogy az utódoké)! Könnyen lehet kizáró definíciókat találni, és éppen ugyanolyan könnyen lehet bevonó definíciókat találni – szemlélet és szándék kérdése.

(*Union du Peuple Français – UPF*) A pártszerű mozgalmak bemutatását egy viszonylag kicsi, országosan ismert politikai személyiséggel nem bíró, éppen ezért kis jelentőségű mozgalom említésével kezdem (nem a jelentőség, hanem az intellektuális tisztesség okán). Az *Union du Peuple Français* (A Francia Nép Uniója) saját honlapjának tanúsága alapján négy kevésbé ismert gaulle-ista és bonapartista⁴² mozgalom föderációját takarja.⁴³ A gaulle-ista hagyományokhoz híven pártokon és székértáborokon átívelő erő kíván lenni, a köztársaság, a szolidaritás és a függetlenség értékeit a középpontba helyezve.

(*Jean-Pierre Chevènement és a Mouvement Républicain et Citoyen – MRC*) Jean-Pierre Chevènement érdekes szereplője a francia közéletnek – gyakran emlegetik magukat gaulle-istáknak valló emberek jó példaként. Sőt interjúk során sokan vallották, hogy rá szavaztak 2002-ben, amikor a nagypárti gaulle-ista „felhozatal” az akkori köztársasági elnök, Jacques Chirac volt. Mint említettem, a Charbonnel-féle baloldali gaulle-isták szervezetenként is kötődtek Chevènement korábbi, Pöle républicain (Republikánus pólus) elnevezésű mozgalmához.

Chevènement a maga részéről nem tagadja a gaulle-izmus sokszínűségét, ő inkább de Gaulle hívének és republikánusnak vallja magát.⁴⁴ Pártja ma Mouvement Républi-

⁴¹ PETITFILS: *I. m.*, 124. Lásd még HAZAREESINGH: *I. m.*

⁴² A bonapartisták csatlakozása nem meglepő abban az értelemben, hogy René Rémond-nak a jobboldalról szóló híres hármass felosztásában (legitimisták, orléanisták, bonapartisták) a gaulle-izmus a bonapartista hagyományokhoz kötődik (René RÉMOND: *Les droites en France*, Aubier, Paris, 1982).

⁴³ Lásd www.union-du-peuple-francais.fr.

⁴⁴ Chevènement et le gaullisme: „il reste aujourd'hui un réflexe républicain”, 2010. június 19., www.chevenement.fr/Chevenement-et-le-gaullisme-II-reste-aujourd-hui-un-reflexe-republicain_a969.html.

cain et Citoyen (Republikánus és Polgári Mozgalom) néven ismert, kifejezetten szuverenista (függetlenségpárti, például a maastrichti szerződéssel szemben álló álláspontot képviselő) szervezet.⁴⁵ Uniós programjuk például teljesen egyértelművé teszi, hogy mit képviselnek: a Európai Tanács elsőbbsége a Bizottsággal szemben, egyhangú döntések a Tanácsban, többsébséges Európa, az euró kritikája.⁴⁶ Annak illusztrálására, hogy egyébként mennyire nehéz elhelyezni a pártpolitikai térben ezt a kis pártot, érdemes megemlíteni, hogy 2012-ben az (uniós és gazdaságpolitika szempontjából nagy jóindulattal is csak szedett-vedett társaságnak tekinthető) Szocialista Párttal kötött választási megállapodást,⁴⁷ amiből egyébként jó néhány pont – így különösen az elhíresült fiskális paktum újratárgyalására vonatkozó ígéret – nem valósult meg.⁴⁸

(*Debout la République / Debout la France*) A Debout La France névre frissen átkeresztelt Debout la République (Talpra, Köztársaság) a jelenlegi francia palettán talán a magát legdirektebb, legexplicitebb módon gaulle-istának tartó párt. A formációt Nicolas Dupont-Aignan, egy volt RPR-es, majd UMP-s politikus vezeti – nem meglepő módon, hiszen maga a mozgalom éppen az RPR/UMP egyik platformjaként indult. A párt még a Chevènement-féle MRC-nél is szuverenistább nézeteket vall, kifejezetten euróellenes,⁴⁹ nyíltan a „több határ” mellett kampányol. Programjában megjelenik egy klasszikus gaulle-ista téma, a munkavállalói részvétel.⁵⁰ Dupont-Aignan legutóbbi, 2012-es elnöki programja egyébként olyan pontokat is tartalmazott, mint az *à la carte* Európa (többsébséges Európa), a Bizottság, az Európai Bíróság, valamint az Európai Központi Bank nemhogy visszaszorítása, hanem egyenesen felszámolása, a NATO integrált katonai struktúrájából történő újbóli kilépés, vagy a protekcionizmus, illetve az EDF és a GDF államosítása.⁵¹

(*Az UMP gaulle-izmusa*) Pártpolitikai szempontból a legérdekesebb kérdés minden megfigyelő számára természetesen az Union pour un Mouvement Populaire (Unió egy Népi Mozgalomért), vagyis az UMP, a jelenlegi legnagyobb francia ellenzéki párt. A formáció ugyan 2002-ben jött létre Chirac elnöki ambícióinak a támogatására, de azért visz-

⁴⁵ Mint a bevezetőben említettem, a szuverenista külpolitikai vonalat gyakran kötik a gaulle-izmushoz vagy magához de Gaulle-hoz, de az ő nézetei ezen a téren árnyaltabban voltak.

⁴⁶ *Une autre Europe*, www.gaullisme.fr/171386317-Une-Autre-Europe.pdf.

⁴⁷ *Reprendre en main notre avenir*, www.mrc-france.org/Reprendre-en-mains-notre-avenir_a310.html.

⁴⁸ *Renégocier le traité européen en privilégiant la croissance et l'emploi, et en réorientant le rôle de la BCE*, www.lui-president.fr/engagement/renegocier-traite-europeen-en-privilegiant-croissance-et-emploi-et-en-reorientant-role.

⁴⁹ Étienne GLESS – Corinne MORIOU: *Abandonner l'euro afin de doper les exportations: Nicolas Dupont-Aignan, Debout la République*, [lentreprise.lexpress.fr 2012. január 24., http://lentreprise.lexpress.fr/2012/01/24/abandonner-l-euro-afin-de-doper-les-exportations-nicolas-dupont-aignan-debout-la-republique_31790.html](http://lentreprise.lexpress.fr/2012/01/24/abandonner-l-euro-afin-de-doper-les-exportations-nicolas-dupont-aignan-debout-la-republique_31790.html).

⁵⁰ *Une économie relocalisée au service du progrès social*, www.debout-la-republique.fr/une-economie-relocalisee-au-service-du-progres-social.

⁵¹ *37 propositions pour une France libre*, www.debout-la-republique.fr/sites/default/files/brochure_37_propositions_web.pdf.

szavezethető a története jó sok évtizedre (ideértve az olyan gaulle-ista és neogaulle-ista elődpártokat, mint az UNR/UDR vagy az RPR).

Az UMP gaulle-izmusának kérdése nem tegnap és nem is Nicolas Sarkozy megjelenésével merült fel. Sokan már akkor elhagyták a mozgalmat, amikor Jacques Chirac 1974-ben Valéry Giscard d'Estaing elnökjelöltsége mellett állt ki Jacques Chaban-Delmas támogatása helyett, hozzájárulva ahhoz, hogy először kerülhessen nem gaulle-ista az Élysée-be az V. köztársaság történetében. (Az azóta is gyakran emlegetett „árulás” a miniszterelnöki széket is meghozta Chirac-nak.)

A Chirac-korszak mindennel együtt majdnem harminc évig tartott a neogaulle-izmus történetében, és ez nem jelenti azt, hogy Chirac teljesen le tudta volna gyűrni a belső ellenzékét. Emlékezetes például Édouard Balladur 1995-ös elnöki indulása, de Chirac programjairól és politikai manővereiről is hosszú elemzéseket lehetne írni. (Van, aki Chirac tevékenységének egy részét is neoliberálisnak tételezi,⁵² az 1986–1988 közötti kormányzását a történettudomány is thatcheri-reagani ihletettségűnek tekinti⁵³ – ez azért fontos, mert ugyanarról az emberről beszélünk, aki a „szociális törésvonal” felszámolásának az igényével lépett fel 1995-ben.)

Tehát a de Gaulle utáni gaulle-izmus lehetőségének és értékeinek a kérdése, dilemmája egyáltalán nem Nicolas Sarkozy megjelenésével született meg. Sokkal inkább a Tábornok visszavonulásának, esetleg halálának a pillanatában, vagy legkésőbb 1974-ben, Chaban-Delmas választási vereségének a pillanatában készen állt, és azóta is része a neogaulle-izmus életének – nyilván úgy, hogy erről minden politikusnak megvan a maga véleménye. A kutatók számára sokkal kellemesebb a feladat: nekik „csak” a gaulle-izmus definíciós nehézségeivel kell megküzdeni.

A fentiekől függetlenül természetesen a mai UMP is elődnek, inspirációnak tekinti de Gaulle-t, de nehéz ezt a ragaszkodást és inspirációt igazi tudományos vizsgálatnak alávetni. Mert megmondhatjuk-e, hogy aki gaulle-istának mondja magát, az tényleg az-e? Vizsgálhatjuk-e, hogy azok az UMP-s platformok és programalkotó csoportok, akik önként és *expressis verbis* gaulle-istának mondják magukat, mennyire azok?⁵⁴ Ahogy arra a *Le Monde* egyik publicisztikája rendkívül találóan rámutat, gaulle-istának lenni annyira, mint megérteni, hogy a változó körülmények között mi a helyes cselekedet (és azt megtenni).⁵⁵ Márpedig ha ez igaz (és hajlok rá, hogy igaz, de a definíciós probléma nem tárgya ennek az írásnak), akkor csak a történelem mondhat majd ítéletet a ma magukat gaulle-istának vallók nézetei és tettei felett. De akkor sem de Gaulle lesz a prizma, hanem Franciaország.

⁵² Egyetlen példa: *Plaidoyer néo-libéral de Jacques Chirac*, *Nouvelobs.com* 2003. június 25., <http://tempsreel.nouvelobs.com/economie/20030624.OBS2714/plaidoyer-neo-liberal-de-jacques-chirac.html>.

⁵³ BERSTEIN: *I. m.*, 458–461.

⁵⁴ *Le Rassemblement Gaulliste*, lásd www.rassemblement-gaulliste.fr/.

⁵⁵ Bertrand Le GENDRE: *Le gaullisme sans de Gaulle ou l'impossible héritage*, *Le Monde*, 2010. június 16., www.lemonde.fr/idees/article/2010/06/16/le-gaullisme-sans-de-gaulle-ou-l-impossible-heritage_1373726_3232.html. (Elsősorban de Gaulle korai írásai, így különösen a *Le fil de l'épée* (Librairie Plon, 1971) és a *La discord chez l'ennemi* (Librairie Plon, 1972) című esszéi igazolják ezt a megközelítést.)

(A *Front National* mint *gaulle-ista párt*?) Talán meglepő, de egy nem feltétlenül *gaulle-ista* formációt, még hozzá a francia szélsőjobboldal legnagyobb pártját, a *Front Nationalt* (Nemzeti Front) is muszáj megemlíteni.

Florian Philippot, az FN alelnöke ugyanis 2013 végén azt mondta, hogy ők *gaulle-ista párt*. Sőt egy kampányához fel is használta a *gaulle-ista* jelképnek számító kettős keresztet – ami természetesen kiváltotta az UMP rosszállását. De mit gondoljon erről a kutató? A már emlegetett Laurent de Boissieu a *gaulle-izmus* és a *Front National* közötti néhány hasonlóság és különbség áttekintése közben arra mutatott rá, hogy az FN alapítói között nagyjából minden olyan szélsőjobboldali elem megtalálható volt, amely gyűlölte de Gaulle-t (vagy amit képviselt), sőt e csoportok egy része esetenként kifejezetten de Gaulle életére is tört.⁵⁶ És valóban, a francia Algéria hívei, a Titkos Hadsereg Szervezete (OAS) tagjai, vagy éppen a legitimisták közismerten részt vettek az FN alapításában. Meg kell jegyezni, hogy érdekes gondolat kísérlet lenne végigjátszani, hogy a „rég” Jean-Marie Le Pen-féle *Front National* vagy az „új” Marine Le Pen-féle *Front National* gondolatai, javaslatai között találunk-e több *gaulle-ista* vonást és manírt. Nyilván ez a kis esszé nem ambicionálja ezt a munkát, már csak azért sem, mert a politikatudománynak előbb nem ezzel, hanem azzal kell behatóan foglalkoznia, hogy pontosan értelmezi, miben és mennyiben változott Marine Le Pen elnökké választásával az FN.

Ráadásul az FN esetében is felmerül a kérdés, joga van-e bárkinek is vitatni esetleges önmeghatározását (a politikai ellenfelek nyilván megtehetik, meg is teszik). Boissieu egyébként világosan érzékelteti cikke végén, hogy a legnagyobb probléma mégiscsak az: nem tudjuk, mi lenne de Gaulle véleménye a mai Európai Unióról vagy éppen az euróról és annak válságáról. Ebben messzemenően egyetérthetünk vele: nincs olyan gondolatolvasó, aki meg tudná mondani, hogy de Gaulle szerint a mai változó körülmények között mi lenne a helyes lépés, és az a „helyes lépés” mely párt vagy pártok programjával esne egybe.

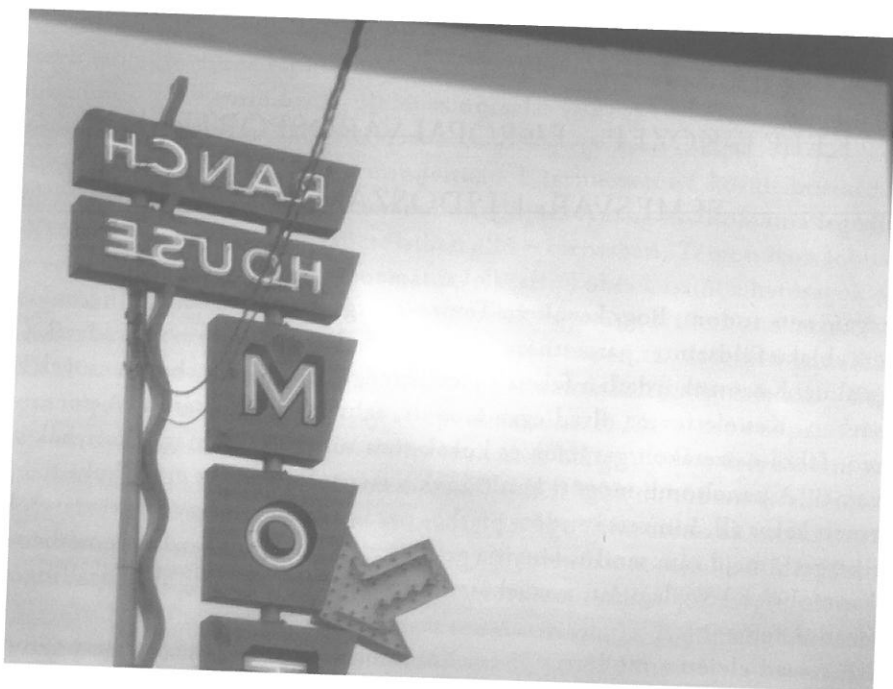
Generációról generációra

Olyan csoportokat köt tehát össze a *gaulle-ista* vagy a de Gaulle-i gondolat, illetve az arra történő hivatkozás (a kettő nem feltétlenül ugyanaz!), amelyekről nem is gondolnánk. Ha megkérdezzük, miért vallja valaki magát *gaulle-istának*, akkor mást mondanak a még élő II. világháborús veteránok, mást a IV. köztársaság idején csatlakozottak, megint mást az V. köztársaság építésében részt vevők, és megint mást azok, akik a Táborkok halála után csatlakoztak a neogaulle-ista mozgalomhoz. És mindannyiuknak igazuk lesz, hiszen a *gaulle-izmus* hangsúlyai jelentősen változtak hosszú története során. De még az egyes generációkon belül sem biztos, hogy nagy az egyetértés. Beszélhetünk tehát egymással konkuráló definíciókról és konkuráló *gaulle-ista* csoportokról is: világos,

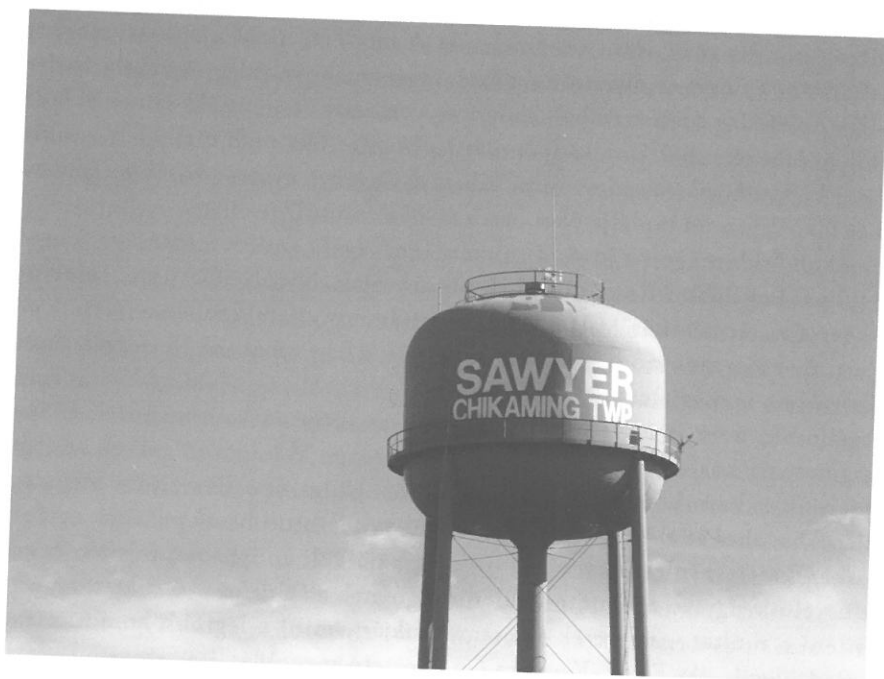
⁵⁶ Laurent de BOISSIEU: *L'inspiration gaulliste revendiquée par le FN irrite l'UMP*, La-Croix.com, 2013. december 18., www.la-croix.com/Actualite/France/L-inspiration-gaulliste-revendiquée-par-le-FN-irrite-l-UMP-2013-12-18-1077736.

hogy a gaulle-isták néha egymás definícióival sem értenek egyet, és ennek nemegyszer nyilvánosan hangot is adnak. Eközben egyes gaulle-isták szemelgetnek a gaulle-ista hagyatékból, még hozzá teljesen nyíltan és tudatosan. Egy II. világháborús veteránokkal folytatott beszélgetés során hangzott el a következő mondat: „Mi mindannyian gaulle-isták vagyunk.” A beszélők később azt is hozzátették, hogy sokuk számára de Gaulle csak június 18-a embere, az elnök de Gaulle-lal ugyanis sok szabad francia nem értett egyet, elsősorban Algéria elengedése miatt. Egy másik interjúalany, aki a gaulle-izmus harmadik korszakához kapcsolódik, azaz a hatvanas években csatlakozott a mozgalomhoz, arról beszélt, hogy egyes autoriter tendenciákkal nem értett egyet de Gaulle elnöki politikájában, és bizonyos gaulle-ista hagyományok is nagyon zavarják – mégsem okozott gondot neki, hogy egyértelműen gaulle-istának vallja magát, és hosszan magyarázza, hogy mik voltak tudatos csatlakozásának az okai. Vagyis itt rajzolódik ki világosan, hogy de Gaulle és a gaulle-izmus mindenkinek mást jelent – a Tábornok hosszú pályája lehetővé teszi, hogy a gaulle-isták csak részben vagy egészben értsenek vele egyet. A fent ismertetett szervezetek, pártok, alapítványok és körök eltérő módon és mértékben hivatkoznak a gaulle-izmusra és Charles de Gaulle-ra, gyakran különböző korszakokat vagy „nagy tetteket” emelnek ki a Tábornok tevékenységéből, és mint láthattuk, mai politikai jelentőségük is eltérő. A közös pont a csatlakozás, az önvallomás, a gaulle-ista címke vállalása, vagy éppen a hagyomány ápolása.

Ebben az értelemben egészen biztos, hogy léteznek még a gaulle-isták, és néhány jól behatárolt körben meg is lehet őket találni. Ám hogy ki az „igazi gaulle-ista”, azt megmondani lehetetlen. Ahhoz ugyanis tudni kellene, hogy a ma világáról miként gondolkodna a Tábornok – s ha néhány beszélgetőtárs bátran ki is jelenti, hogy ma de Gaulle ezzel vagy azzal nem értene egyet; az egyik interjúalany rövidre zárta a kérdést: senki nem tudja megmondani, mit gondolna ma de Gaulle. Márpedig neki van igaza – ha nincs kortárs modell, akkor „igazi” gaulle-izmus sem képzelhető el, csak gaulle-izmusok. Azok viszont köszönik, a fent ismertetett szervezetek formájában láthatóan nagyon jól vannak.

Motel (Bozeman, Montana)

Chikaming, Michigan